„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
шест пута на недељу.
осим на дан после свеца.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију,
А РУКОПИСИ
уредништву „Браника“ у Н. Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ »БРАНИКУ«.
За Угарску: Србију Црну Гору и друге стране државе

на годину	К 34·—	46·— дин.
на по године	К 17·—	23·— „
на четврт »	К 8·50	11·50 „

Поједини бројеви стају 12 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова.
Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући А. Пајевића у Дунавској улици бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 197. У Новом Саду, у четвртак 10. (23.) септембра 1909. Година XXV.

Америка и социјално питање.

Недавно је умро Американац Вељем Хариман, вишеструки милијардер. А знате ли, шта то значи милијардер? Велик је то иметак, који броји већ на један милијон форината или два милијона круна, јер то је иметак од десет стотина хиљада форината, а ко је вишеструк милијонар, то је онда голем велик иметак. А шта мислите, шта значи то, бити милијардер? То је онај, који има иметак од хиљаду милијона, а Хариман је имао многе милијарде. Њега су звали железничким краљем. Хариман је бројао као своју својину 80.000 километара железница. Помислите, колико хиљада стаје само један километар железнице, па колико поједини железнички вагон, па ћете онда знати, колико је милијона и милијона, па и милијарада уложено у 80.0000 километара железница. А Хариман је имао и за 35.000 енглеских миља разних морских паробродских пруга. Па шта је био тај Хариман? Био је син једнога американскога пастора (пароха), а као младић од тек шеснаест година служио је у републиканској војсци против јужних држава за 14 долара или талира месечно.

Па како је могућа такова појава са нагомилањем тако ужасно велика богатства? Е, то баш означује американске социјалне прилике.

Америка, односно Северне Савезне Државе то је република, и то велика република од осамдесет милијона становника. Ту влада потпуна слобода, како у државној управи, тако и у социјалном (друштвеном) животу. Али баш то неограничавање слободе доказује, да се та неограничена слобода може гомилањем великих, големих иметака да изврге у велику социјалну (друштвену) потчињеност радника са мучним, готово мученичким животом.

У Америци нема само једнога милијардера Харимана, него има велик број милијардера. Па ти милијардери, кад ступе у савез, у такозвани trust, они владају свима потребама државнога и социјалнога живота. С тога је пређашњи председник северних американских Савезних Држава Росвелт био велик непријатељ милијардера са њиховим трустовима, а посебице је био непријатељ покојног Харимана. Росвелт је био тога уверења, да Америка, ако гомилање великих иметака и капитала буде корачало као до сада, не ће бити отаџбина слободе, него отаџбина неслободе и ропства.

Наша сиротиња, наш свет јури у Америку, јер овде у Европи не може да живи. Али каква је судба тих исељеника у Америци, па и Срба из наших крајева? Наравно, онде је надница много већа, него овде. Онде милијонари и милијардери, који имају разна предузећа, могу много више да плаћају, него овде у нас у Европи разни предузетници. Онде у Америци и мањи добитак, и мањи постотак уложенога капитала више износи на стечене силне милијоне, него у предузетника у Европи, који нису у тој мери нагомилали милијоне, као у Америци. Али питајте те јаднике из Европе, особито наше Србе: како им је онде у Америци? Они су онде у Америци у фабрикама и рудокопњама нека врста робова. Они од својих уста откидају па шиљу нешто новаца својим породицама овде, да не умру од глади. Ако питаш такове породице: како им је? одговарају: добро нам је, добијамо новаца из Америке. Ретко да који такав јадник, који је отишао у Америку, дође до каква иметка. Само они од наше браће Словака, који су пре више година отишли у Америку, дошли су до некога иметка па и некога благостања, али не знамо, да су Срби, осим појединаца, дошли до каква благостања у Америци.

Но како је могуће, да су се у Америци у тако великој мери нагомилали капитали? То чини неограничена слобода, па предузимачки дух, који онде, где има још много пустих земаља, зна да фруктифицира, наплоди уложени капитал, да му носи не само 6% и 10%, већ 100%, 200% па и 500%. Неко је од богаташа и овде у Европи рекао: »Тешко је доћи до једнога милијона, а са другим милијонима иде лакше.“

Но баш са неограниченом слободом види се да увек не иде и да се неограничена слобода у државном и друштвеном погледу мора ограничити.

Социјално питање није ново питање, то је старо, врло старо питање. Било га је у Римљана, и то баш под републиком. Кад се земљишни поседи у патриција умножили, тада је плебејац народни трибун Лициније Столо године 376. пре Христа устао па предложио познати закон са 500 јутара. То није био какав закон о деоби или укинућу својине, као што га хоће данас крајње социјалисте и комунисте, већ је то био смишљен закон, да се не умножавају велики поседи.

Данас амерички државници, пријатељи народу, као што је Росвелт, много мисле о томе, како да се ограничи тâ неограничена слобода, која је на штету народа, да се предупреди нагомилавање великих поседа у једној руци, што ствара у Америци милијонаре и милијардере. Државна управа у Америци ће што пре морати, уз откуп, узети те железнице у своје руке те их претворити у државне железнице, као што је то већим делом у Европи. Мораће државна управа у Америци употребљавати експропријације, да их милијонари и милијардери не употребљавају на своје спекулације. Кад се та неограничена слобода милијонара и милијардера ограничи, кад се стане на пут трустовима милијонара и милијардера у Америци, онда ће тек моћи понићи права слобода американског народа и онда не ће моћи понићи милијардери, као што је био покојни Хариман.

Социјално или друштвено питање је једно велико питање друштвенога поретка и човечнога опстанка ширих народних слојева. Ти шири народни слојеви имају права, да траже од државе, да им се осигура живљење а не да се читавога века пате и муче. То осигурање наравно не иде, да држава плаћа раднике, па и трутове међу »народним радницима«, као што је то било у Француској године 1848. у »ateliers nationaux«, него држава има дужност, да разним начинима даје прилике за зараду широким народним слојевима.

Социјално се питање не решава алармирањем ширих народних слојева средством демагогије, нити оним опсенарством, које су садашњи српски радикали у осамдесетим годинама прошлога века пронашли са оним глупим: питањем хлеба, којем се данас паметан свет смеје.

△

Страшни облаци на Далеком Истоку.

— Руско-јапанско-кинески рат на помолу. —

Руска штампа, а понаособ велики руски лист »Новое Время« од некога доба формално дувају на узбуну због опасних знакова, који се опет појављују на Далеком Истоку, тамо на обалама Жутога Мора. »Новое Время« сасвим озбиљно тврди, да се **Јапан на врат на нос спрема, да на годину зарати на Русију**. Положај велике словенске царевине на Далеком Истоку био би овога пута у толико неповољнији, што би у случају, да опет букне руско јапански рат, сада и преображена Кина загазила у тај рат и то као јапанска савезница против Русије.

Има врло много знакова, који руској патријотској штампи дају разлога, да говори о грозној опасности, што се на Далеком Истоку опет надвлачи над руску царевину.

Немачки официри инструктори су Кини до сада извежбали и потпуно спремили за рат 200.000 првокласних војника, од којих сада велика одељења стижу у Манџурију. Нападаји кинески на руске колонисте су на дневном реду, и уопште Кинези не таје своју мржњу против Руса, коју мржњу, наравно, потпирују јапански и немачки агенти.

А Јапан је још и даље отишао. И сувоземну и поморску своју силу развио је до невероватности. На овогодишњим маневрима јапанске војске излагани су војници таковим напорима, какви се само у ратно време могу очекивати. Стотинама војника јапанских је умирало и падало под сунчаним ударом, али за те се жртве у Јапану не мари, као што се није марило ни онда, кад је у околини Аоморија пропао у снегу и вејавици на вежби читав батаљон јапанске војске. Очигледно је, да се **Јапан спрема за нов рат против Русије**, а то све у потаји потпомажу и непријатељи Русије на европском западу. Јер нису бадава отишли немачки инструктори у Кину . . .

У најновијим руским листовима читамо о новој опасности на Далеком Истоку ово:

Са свих страна стижу извешћа, да је стање на Далеком Истоку опасно. Тако говоре иностране вести, а то не поричу ни руски обавештени кругови.

Како се чује, руска влада се лаћа мера, да одржи руски престиж на Далеком Истоку. У чему се управо састоје те мере, за сада се тачно не зна. Само се то зна, да на највећу жалост руска дипломатија узмиче испред Кинеза, узмиче испред Јапанаца и показује, ако не збуњеност, а оно у сваком случају небрежљивост, која се не може опростити великој држави. Побеђује сила, која се ослања на бајонет, непоколебива тврдоћа, а не политика, као што то желе Кина и Јапан.

А Кина се оружа, гради флоту и диже утврђења!

Из Харбина телеграфишу „Рјечи“ о ванредним припремама Кине ово:

У Пекинг су сви виши чинови кинеске флоте сазвани на тајно саветовање. У Сан-Веју отворена је виша поморска академија и знатно је раширено градилиште бродова, на ком је овог месеца отпочела градња пет крстарица и три контр торпиљера. Ради попуњења поморскога фонда, који је јуна месеца отворен, отпочето је скупљање добровољних прилога по целом кинеском народу.

Установљено је, да је потребно, да се из темеља преустроји цела војна организација кинеске царевине: стални кадар војске се вежба и уводи се свеопшта војничка дужност.

За сада су приступили формирању 35 нових дивизија. На одбрану рекâ и манџурског приморја упућено је два милијона лавâ.

У најважнијим тачкама дуж рекâ Сунгари и Амура појачани су кинески гарнизони. У Дај-Хоју (преко пута Благовештенску) дижу Кинези силна утврђења. Читав низ утврђења подигнут је и наоружан и на ушћу реке Сунгари код Хорен-Токеа.

Из Владивостока јављају: Из Јапана стижу вести, које јако узнемирују. У целом Јапану о другом чему ни не говоре, него о новом рату. Свуда умножавају војску. Сасвим је јасно, против кога се Јапан оружа, но ни сами Јапанци не таје, да се то оружање тиче Русије. На све стране објављују, да последњи рат није завршен и да **Русију безусловно треба одсећи од мора**. Бојати се, да ће **рат већ до године** букнути.

Из Харбина јављају, да се **Кина грозничаво оружа**, а нарочито утврђује стратегијски важне тачке дуж руске границе.

Из тих извештаја види се, да се руски непријатељи и на азијском истоку и на европском западу хоће да користе садашњим прелазним стањем у Русији па да великој словенској царевини зададу самртан удар. Но то им не ће поћи за руком, јер у том случају ће руски народ схватити, о чему се ради и онда је његова рука грозна.

„Велеиздајничка“ парница у Загребу.

(Сто четрдесет и други дан расправе.)

Под силним утиском одбранбеног говора дра Хинка Хинковића, који је у тај говор уложио све своје велико правничко знање и целу своју поштену душу, настављена је ова парница у петак, 4. (17.) о. м., 142. дан парнице ове. Сав поштен свет стоји задивљен пред Хинковићевим говором, чак и Тарабокија и Акурти не могу да му одрекну признање, само онај српски изрод, она несрећа српскога народа, што служи Рауху и његовим госама, клевета дра Хинковића, као да је овај у свом говору „признао“, да су оптужени Срби починили велеиздају. То исто подмеће Хинковићу и Раухова „Уш“. Тиме је све речено...

У петак је отпочео свој одбранбени говор др. Срђан Будисављевић. Његов говор гласи у изводу овако:

Упозорује, како није ово ни први ни једини велико-издајнички процес у монархији. Упозорује на велеиздајнички процес од г. 1882. у Галицији, где је било оптужено 11 Малоруса због панславистичке велеиздаје. Затим спомиње процес у Трсту. Обадва су свршила пресудом, којом су оптужени ослобођени.

Говорник хоће да с гледишта међународног положаја осветли велеиздајничку парницу.

Предс. опомиње говорника, да говори о самој парници.

Др. Будисављевић: Ово је политичка парница, дакле мора да говори политички. Говорник скупља затим најмаркантније изводе држ. одветника те критише оптужницу у опће. Наглашује, да Настићеве изјаве не могу криминално бити релевантне те се изјављује о појединим појавама: заставама, грбовима, те и о т. зв. „нападном ширењу« српства. Вели, да не разуме, шта у истини значи то »нападно ширење«, да не може бити ту разлике између млитавог ширења и нападног. Говорник даље истиче народно питање, које је француска револуција бацила на површину те која је пошла с тог исходишта кроз цели културни свет на триумфални пут. У Хрватској да се је појавила понајпре у форми илиризма. Народна идеја код нас није била наперена против монархије. Наша домовина била је вазда верна династији и монархији, она је дала монархији безброј војска, дала јој је војника најбољег кова. Но то стоји, да је милитаризам Границе донекле стајао на путу и развоју народне идеје у оним крајевима. Ту се је пробудила народна свест тек после утеловљења Границе. Иза тога се је дигла што свест Хрвата, што свест Срба, где журније, где полаганије и то према приликама у појединим крајевима изразитије хрватска, у неким опет српска. Говорник се ограђује против исказа »рођених« сведока оптужбе, који тврде, да се је српска агитација размахала тек г. 1906. те описује течај постепенога буђења народне свести, која је увек тињала у срцима народа. Тек под Куеном извојштише Срби признање српског имена, а тек под демократском и изразито народном владом хрв.-српске коалиције дошла је српска свест до потпуно јасног изражаја. И укинуће српске заставе и септембарски догађаји доказом су, да је српска свест већ давно била будна у масама народа, јер је настао сукоб међу Хрватима и Србима. Год. 1902. дошао је тај спор до врхунца а каснији развој прилика показује пут до уверења **народног јединства** те до слоге Срба и Хрвата.

Даље говори, како су некада Хрвати мислили, да су Хрвати за то, што су католици, а данас је, хвала Богу, друкчије. Данас нису Хрвати за то, што су католици, него што су Хрвати. Имали смо сведоке, који су овде изјавили, да они не познају Хрвата и Срба, него шокце и влахе. То је једна појава, коју држ. одветник неће да истакне.

— Српски барјак. —

Држ. одветник је рекао, да смо ми српски барјак истицали пре као црквени, а сада као српски. Истина је, да Срби нису дошли под садањим српским барјаком, али су дошли под барјаком крсташем. Год. 1848. развио је Јелачић хрватски барјак, а **заклетву је Јелачић положио у руке патријарху Рајачићу**, крај којега је био хрватски и српски барјак. Чим је будција била нацијонална свест, тим је више барјака било. После год. 1903. истиче се српски барјак редовно уз хрватски, који је државни барјак у краљевини Хрватској, нашој домовини. Штујући хрватски барјак, доказују Срби љубав к Хрватима и Хрватској. Држ. одветник је рекао, да Срби мисле на Србију, када гледају српски барјак. То је тек онако набачена **тврдња без темеља**.

Држ. одветник се је позвао на једну наредбу мађарскога министра, којом хоће да докаже, да у Хрватској може бити само хрватски барјак. Тиме ми хоћемо да постигнемо то, да хрватски барјак престаје бити народним барјаком. Услед тога Хрвати у хрватској Истри не би смели развити хрватски барјак, јер оно је друга држава, а црвен, бео и плави барјак је само државни барјак краљевине Хрватске.

Када је изашао са својом науком др. Анте Старчевић, онда су почели негирати Србе и Српство, а српска застава се од његових следбеника проглашује велеиздајничком. Хоће да цитира из говора дра Шумановића.

Предс. га прекида.

Др. Будисављевић: Па и држ. одветник је о томе говорио. Што се тиче српскога грба, ја се не могу сложити са мишљењем стручњака, који се је о томе изјавио. Ја се с тиме не могу сложити за то, што је то написао један чиновник по налогу кр. зем. владе. **Ми у српскоме грбу видимо наше нацијонално обележје**, а шта држи о томе г. држ. одветник, нама је сасвим свеједно.

Што се тиче ћирилице, то морам истакнути, да је она узакоњена. Зашто је пак узакоњена, то знају они, који су створили закон. Тај закон је лежао на столу хрватског сабора 1848., али није добио санкције до 1884. Држ. одветник је рекао, да се тиме хоће дати овој земљи српски карактер. То не стоји. Изгледа, да држ. одветник меша појмове о држави и народу.

Држ. одв.: Ја ништа не мешам.

Др. Будисављевић: Држ. одветнику није право, што се ми осећамо идентичнима са оним народом у Србији. Јест, постоји само један српски народ у 7 држава. Или зар има можда седам српских народа? Српска историја је јединствена. Није историја Срба само у Србији, него свугде, па и овај процес је дело, кога се Срби не ће стидети. Због тога нама није свеједно, како је Србима у Србији или којој другој српској земљи, али то не значи, да смо се огрешили о лојалност према нашем краљу. Под српском заветном мисли ми млађи, модерни Срби сматрамо слободу Срба било у којој држави. Сетимо се Србије пре 10 година, када је тамо владала реакција, када је Србија неслободна била код куће премда је била државноправно слободна.

Држ. одветник је даље рекао, да се Срби сепарирају, па тако да су се разделили учитељи. Службени историчар грофа Куена, Мартин Полић, написао је, да су се Срби почели организовати онда, када су их почели негирати. Ако ли оснивамо организације Срба у оним крајевима, где их нема или су у мањини Хрвати, онда је природно, да ћемо спровести организацију и у осталим крајевима ради јединственог рада.

Др. Будисављевић прелази на институцију »Срп. Сокола“. Мисао оснивања Срп. Сокола никла је у Ср. Карловцима у глави дра Лазе Поповића. Дакле у средишту сремских Срба, где размерно има мало Хрвата, где у опће није било »Хрв. Сокола«. До сада има у 32 места »Срп. Сокола“, од та 32 места има само у 12 и »Хрв. Сокола«. Према том не стоји тврдња држ. одветника, да су се баш против »Хрв. Сокола« оснивали српски. Ево у Глини су код једнога стола у исто доба основани »Хрв.« и »Срп. Соколи«. Свагде су, осим јединог Госпића, живела оба соколска друштва у најлепшој слози. На свесоколском слету г. 1906. у Загребу суделовали су »Срп. Соколи«. Тумачи писмо »Душана Силнога« на »Срп. Соко« у Госпићу. Говори увек »гг. судије«, чему чланови сената — приговарају.

Држ: одв.: Ево, и у том се види сепаратизам! Не ће да каже »суци«, као и ми (Смеј).

Др. Будисављевић: Дакле и то је доказ за велико-српску пропаганду! А реч „судије“ је народна лепа реч... Даље за соколски знак употребљује израз »значка«.

То опет не схваћа држ. одветник, те пита, шта је то »значка«? Ваљда да опет ради »слоге« употребљује други израз.

Др. Тушкан: А, ипак има слоге. А то Вас боли!

Др. Будисављевић даље наглашује, како ниједан „Српски Соко“ није гађао у нишан пушкама. Да је случајно и у том вежбао, еле како би онда изгледала оптужница! — На зборове су полазили „Срп. Соколи“ као и хрватски. Побија све појединачке обеде, изнесене против „Срп. Сокола“. Чита за тим чланак о соколском слету у Раваници. Говорећи даље о „Соколима“ вели, да није „Србобран“ меродаван у писању о „Соколима“, јер ови имаду свој посебни орган. Тај чланак о „Соколима“ у „Србобрану“ потписан је словима М. П. То је један господин, који је купио себи соколско одело, за које је код трговца „Соко“ гарантирао, те коначно и платити морао. Тако је тај писац био „одушевљен“ Соколаш!

Држ. одв.: Да, али „Србобран“ шири те идеје о соколству. — Др. Будисављевић: Онда тужите „Србобран“ а не кривите Соколство! Даље настављајући прелази на српске земљорадничке задруге и њихове састанке, те њихову задаћу и рад око подизања народа. Прелази за тим на „Српско Коло“ те истиче његово писање, које је такођер много допринело за освештење народа.

Говори о хрв. ср. конгресима српских земљорадничких задруга у Земуну, те истиче како су прешли конгресисте под хрватским и српским заставама у Београд, где је — како је рекао сведок Настић — Адам Прибићевић представио му неколико сељака — „револуцијонараца“. Вели да је држ. одветник своју задаћу врло лоше решио. То ће му доказати мњењима капацитета. Цитира затим изјаву министра Титонија о земљорадничким задругама, те талијанскога министра Луцатија, који је рекао: „Што је јаче задругарство, тим је више немогућа револуција“.

Председник: Наши људи ни не знају за Луцатија! (Смеј).

Др. Будисављевић набраја оне, који стоје на челу „Привредника“. Та ова имена најбоља су гарантија, да се земљ. задруге не могу злоупотребити у друге сврхе. А сељак је конзервативан елеменат, а што боље стоји, тим више воли ову земљу, тим мање може постати револуцијонаран.

Председник прекида у 12 сати расправу. Наставак у 3 сата.

(После подне).

Др. Будисављевић наставља свој говор.

Славни суде!

До подне сам изнео све оне инкриминране ставке, које држ. одв. назива »појавама«. Сада треба да се осврнем на броширу »Свој Своме«. Ту се говори да Србин треба да подупире Србина, за тим Словена, дочим код туђина нека не купује. На ширење те брошире, — која је штампана у Угарској, у Новом Саду, — не може се ни мислити, јер је тек један ексемплар нађен код опт. Лукача. Ми, Хрвати и Срби, изгубили смо у Угарској и превише, а да би се могли одрицати оваквих брошира. Наши брањеници нису ишли за илегалном борбом, него баш ова брошира показује, да су они ишли за легалном борбом. Ако се иде за стварањем Велике Србије, за илегалном борбом, онда се не ће наћи овде ове појаве, него би баш обратно било.

Држ. одв. по својој оптужници тврди, да се је тек после ступања краља Петра на престо почела ширити ћирилица, српски барјак и грб, а сведоци његови доказиваху овде противно.

Чудим се, да држ. одв. хоће да докаже свезу између оних појава, јер он тиме побија исказе својих сведока. Ако су те појаве проузроковали »Србобран« и »Српско Коло«, онда не треба окривљивати за њих те оптуженике, него уреднике горњих листова.

И држ. одв. је сам морао признати верност Срба нашему владару. Када су Срби 1690. године дошли овамо, добили су такове привилегије, да су били држава у држави, али то није потрајало дуго.

Када су се Мађари побунили против нашега владара 1848. године, тада су се Срби борили, да спасу престо свом владару, пак су за то добили своју Војводину, које је после две године нестало. 1867. и 1873. године радили су Срби на нагодби, да ова буде што чвршћа, пак су за то добили закон о школству и цркви, који се није никада поштивао.

Године 1906.-7. борили су се Срби за автономију своје домовине Хрватске, пак за то добише сада велеиздајнички процес.

Држ. одв.: Шта то спада овамо?

Предс.: То не спада овамо. Не дам о томе говорити.

Др. Будисављевић: Тиме сам свршио први део свога говора.

У другом делу свога говора др. Будисављевић прелази на Акуртијеве оптужбе против појединих његових штићеника, наиме против Геце Огризовића, проте Ерцеговца, Николе и Станка Ребраче и Димитрија Гајића, те је темељито доказао, да ни против једног ништа не предлежи.

За време Будисављевићева говора, кад је побијао оптужбе против Ерцеговца, нека **франковка** у повезачи стаде се дерати на галерији: „Српска је земља у Србији, а не овде. (Смеј.) Чијим сте се новцем школовали? Нашим! Ко је Србин, нек одлази! (Смеј.)

Та женска је одстрањена с галерије.

Завршујући свој говор, др. Будисављевић је споменуо онај беспримерни поступак Беча са деспотом Ђурђем Бранковићем, који је преко 20 година невин чамао и умро у затвору у Хебу, пошто је најпре са својом српском милицијом помогао царској војсци, да потуче Турке код Сланкамена. Кад се за сужњег деспота заузео сам руски цар Петар Велики, који је питао, шта је деспот учинио, одговорено је руском цару из Беча ово: »Nihil mali fecit, sed ratio status sic exposcit.« (Није ничега рђавога учинио, али тако захтева државни интерес.) То се може рећи и за данашње наше оптуженике. Не ћу — рече бранитељ — да испитујем, да ли су државни интереси, због којих су оптуженици овде. Још мало и ви ћете, г. г. судије, донети вашу пресуду. Нека ваша пресуда буде »Финале« патњама наше невине браће на оптуженичкој клупи. Нека буде »Финале« овој политичкој игри...

Акурти протестује — Предс. опомиње бранитеља и прети му одузимањем речи.

Др. Будисављевић:... и на послетку нека буде memento свима онима, који ће данас-сутра из истих или сличних разлога хтети довести на оптуженичку клупу нашу браћу Хрвате....

Председник: Одузимам Вам реч.

Тим је др. Срђан Будисављевић завршио свој говор.

За тим је отпочео свој говор бранитељ др. Јулије Немец, који је бранио оптужене Ђ. Кончара, Љ. Вилића, Богдана Ристовића и Ст. Кончара. Бранилац је у лепом и темељитом разлагању доказао, да његови штићеници нису криви и да је Настић лагао. Особито је значајан био онај део говора дра Немца, у ком је говорио о јединству Хрвата и Срба.

*

(Сто четрдесет и трећи дан расправе).

У суботу, 5. (18.) о. м., 143. дан расправе, завршио је др Немец свој говор молбом, да суд ослободи његове штићенике. За тим је узео реч бранилац др. Едмунд Лукинић, који брани оптужене Симу Живковића старијег и млађег, шумара Ђурића, Качара, Матијашевића и Облаковића. Најпре побија разне »појаве« у оптужници. Није истина, да је српско име у Хрватској тек новијега датума. Цитира у ту сврху краљев манифест од год. 1848., којим се успоставља српска војводина и српска патријаршија.

Акурти: То је било за Срем, а не за Хрватску!

Др. Лукинић: Патријарх је постављен за читаву Хрватску и Славонију, а први је патријарх био Личанин Рајачић. Износи, како је манифест штампан ћирилицом. У погледу тврдње, да се у Хрватској није знало за српску заставу и да је она застава туђе државе, спомиње манифест царице Марије Терезије од 1770., којим патријаршији дозвољава употребу заставе и грба. Одбија тврдњу Акуртијеву, да се тек новом агитацијом Коморске Моравице претвориле у Српске Моравице и да се тамо за српско име није ни знало до најновијег времена. У Коморским Моравицама постојала је до год. 1875. српска основна школа, у коју је полазио сам Акурти, и он, који вели, да није тамо никада чуо за српско име, имао је из **српског** језикословља оцену »веома добар«. А сада хоће то да затаји. Цитира даље оригиналне одлуке жупаније од 1850. године, у којима се чита назив Српске Моравице. Прелази после тога на обрану појединих оптуженика и побија исказе сведока, који су **пуни лажи** и опречности. Сам Турајлић исказао је у три преслушавања на три начина о истој ствари. Показује бележницу судије истражитеља, где су искази Турајлићеви скроз другачији.

Акурти: Ја не знам, **како се могу туђе приватне белешке узети за доказ.**

Др. Поповић: А како је оно било са белешкама дра Будисављевића?

Тарабокија: Оно је полиција запленила.

Др. Поповић: Али их је државни одветник овде прочитао, а сенат узео као доказ.

Председник опомиње Поповића, да он нема сада речи. (Добро их је Поповић погодио! — Ур. »Бр.«)

Др. Лукинић бави се даље Турајлићем и вели, да је тај сведок **прост лажов**. Тврди, да је народ говорио за састанке у школи, док су сви сведоци из Црквеног Бока под заклетвом исказали, да су за састанке чули тек од Турајлића. Турајлић је сам признао пред сведоком Вукићем, који је то и под заклетвом исказао, да је оклеветао оптуженике из освете, што су га бацили из опћине. Сведок Даниловић лагао је под заклетвом тврдећи, да није ожењен, док је у истину ожењен. Лагао је зато, јер је по жени род Турајлићу, па се је бојао, да му не ће дати сведочити у прилог Турајлићу.

Др. Лукинић хтео је после тога да говори о Настићу, али му председник вели, да му **не дозвољава о Настићу говорити**.

Др. Лукинић се брани, да мора о На-

стићу говорити, јер он терети његове штићенике Бекића и Живковића. После дугог натезања тек му председник дозвољава, да говори о Настићу, али му **ограђује слободу говора,** наложивши му, да сме говорити о Настићу само у толико, у колико је то у свези с његовим штићеницима.

Др. Лукинић спомиње, како је Настић под заклетвом дао две противне изјаве. Најпре је рекао, да Бекића и Живковића ни не познаје, а други дан је већ тврдио, да су они били тајне адресе, да их је хтео затајити, али се после изјаве Валеријана Прибићевића одлучио, да их ода. Изјава пак Валеријана Прибићевића изашла је пет дана пре исказа Настићева.

После подне наставља др. Лукинић обрану појединих оптуженика. Спомиње, како је шумар Ђурић окривљен, да је ширио окружнице, којима позива народ на бојкот против Хрвата. Бранитељи су позивали, нека се та окружница прочита пред судом, али суд је то одбио, јер би се видело, да је она тврдња о бојкоту лаж, а истина је, да је Ђурић као шумар окружницом позвао лугаре, да се клоне пића и крчама.

После Лукинића долази на ред др. Живко Бертић, који брани оптуженике из Црквеног Бока. Говори најпре о оптужници, те спомиње, да је казнени закон у Хрватској о велеиздаји застарео, те потиче из времена, кад народ није имао никакових права и кад се је сматрало велеиздајом, ако је само и помислио на промену свога стања. Али данас је то другачије.

Председник му опет и овде стеже слободу говора и одређује, да има говорити само о оном, што се тиче његових штићеника.

Др. Бертић говори даље о оптужници и вели, да Акурти остаје код оптужнице, ма какова она била, и то само за то, јер је његова. Примењује на то ону народну: **»Мати да и теле роди, у чело би га пољубила«.** (Силан смеј у дворани.)

Акурти скочи као бесан те стаде захтевати заштиту суда. Суд се том одмах покорава и **кажњава дра Бертића са сто круна глобе.** Но Акурти није тим задовољан, већ тражи препис записника, да може судбено прогонити дра Бертића због »увреде у званичној дужности«.

Др. Бертић хоће да даље говори, али Акурти и Тарабокија сметају га намерно без престанка, упадају му и изазивају га, тако да му је било немогуће даље говорити. Зато је завршио, предложивши за своје штићенике ослобођење.

Расправа је око 7 сахати прекинута, а наставак заказан за понедељак.

НОВИ САД, 9. септембра 1909.

— **Апоњи и Румуни.** Из Сибиња јављају: Митрополит Мецан сазвао је румунско-православни народно-црквени сабор за 1. (14.) октобар о. г. Најглавнији предмет саветовању тог сабора биће свакако Апоњијева језичка наредба.

Румунска митрополија побија вест, да се је она обратила представком на св. Синод у Петрограду.

Из Рима јављају, да папска конзисторија не одобрава Апоњијеву наредбу, али нема ништа против тога, да своју наредбу примени на средње школе. Како мађарски листови јављају, гроф Апоњи у најновије доба то и хоће, јер су средње школе у варошима, а ту свештеници знају мађарски.

Само што ми држимо, да Румуни не ће ни на то пристати.

Политички преглед.

— **Арадска свечаност.** У недељу је у Араду откривен споменик Лаушу Кошуту (то је педесет и пети). Том приликом је, као што већ јависмо, син великога Кошута, данашњи министар трговине Фрања Кошут држао говор, у ком је говорио о прилагођавању према приликама. Очигледно је, да би Фрања Кошут попустио Бечу. Због тога је Јушт одмах после арадске свечаности одвео 44 „банкара“ на свој спахилук у Торњу и тамо су на алдумашу грмили против свог рођеног детета: против мађарске коалиције. Сад је у мађарској журналистици настао прави метеж: поделили су се на два табора те једни друге часте не баш бираним речма.

— **Ни Мартијанчани га не ће.** Док Раухов прес-биро шиље престоничким листовима **лажне извештаје** о „одушевљеним“ дочецима Раухових доглавника у народу, дотле баш народ даје доказа, да је Раух код њега обрао бостан.

До сада је Раух био општински већник у Мартијанцу, где он од 8000 јутара земље у мартијанечком атару има 4000 јутара. При последњим изборима Мартијанчани нису Рауха изабрали у општинско заступство.

Наравно, то није јављено престоничким листовима.

— **Изјава српског краљевића Ђорђа.** Поводом систематских лажи о краљевићу Ђорђу опуномоћио је овај једног свог пријатеља, да у »Обзору« ово изјави у краљевићево име:

»Апсолутно је неистина, да сам ја након своје одреке на престо икада помишљао, да се домогнем својих старих права. До сада нисам могао да отпутујем у иноземство, али чим нестане ових запрека, отпутоваћу на ваше година ван домовине, али не у Русију нити западну Европу, већ по свој прилици најпре у Африку, а одовуд преко Азије у Америку. Сви гласови о неким сукобима са краљем, престолонаследником Александром, Пашићем, Протићем пуке су измишљотине оних беспослених људи, који би бали ради да у Србији покрену опет династичко питање и да се тако на рачун Србије лично окористе«.

ВЕСТИ ИЗ МЕСТА И ИЗ НАРОДА.

Нови Сад, 9. септембра 1909.

— **»Одличан« гост.** Цветко Фртунић (alias Фортунић), познат из загребачког „велеиздајничког“ процеса, у ком је спомињан у свези с Настићем, дошао је у Нови Сад и одсео је у хотелу код „Јелисавете“. Тај Фртунић се и пре неколико година обрео у нашој вароши причајући разне легенде о „отетим му врло важним документима“, али онда није могао да одседне у првом овдашњем хотелу, као сада, кад се и с њим десила велика промена. Дању се Фртунић не показује, него тек у вече ишета на корзо.

Шта ли, Боже, тај Фртунић тражи у Новом Саду?

— **Избор трећине скупштинара у Турији.** Пишу нам из Турије: Услед највећег насиља познатога доскорашњега двоплатца, који је терао наше људе напоље а његове пришипетље дерали нашим људима цедуље, са 2—3 гласа победили су радикали приликом избора трећине скупштинара.

Оволико за сада, а други пут више и о томе, какав је тај човек.

— **Србин правни бранилац у Бечу.** Ц. кр. виши земаљски суд у Бечу уврстио је у листу правних бранилаца госп. дра Милоша плем. Стратимировића, сина покојног генерала Ђорђа плем. Стратимировића. Госп. др. Милош плем. Стратимировић био је до скора котарски судац у Бечу и као такав је умировљен. Он је уједно и заклет судски тумач за српскохрватски и руски језик.

НОВОСТИ СА СТРАНЕ.

— **85-годишњи старац убио сина.** У селу Карабљину (рјашкога среза, рјазанске губерније у Русији) сељак А. С. Јежов, старац од 85 година, посвади се због малене своте новаца са својим сином Петром, човеком од 50 година и зверски га закоље. Убица свог сина је ухапшен.

— **Атентат бомбом на железнички воз код Калкуте.** Ономад у вече је на пет енглеских миља од главне вароши у Источној Индији, Калкуте, бачена бомба на особни воз, те је разорила кров поштанских кола, у којима беше 1,500.000 рупија новца бенгалских железница. Мисли се, да су тај атентат извршили индијски екстремисти, који отворено говоре, да им за припремање устанка против Енглеза треба новаца.

— **Шта стаје машина за летење?** Познати амерички зракопловци браћа Орвил и Вилбур Рајт одговорили су на ово сасвим савремено питање, обелоданивши ценовник о машинама њихова система. Машине за летење знатно су мање од ваздушних бродова, којима се даде управљати, јер најјефтинија машина за летење стаје до 36.000 круна. Што је већа брзина машине тим мора бити солиднија конструкција и тим јачи моторни стројеви. Такав строј стоји до 120.000 круна. Браћа Рајт праве сами машине за летење. Сада се гради у њиховој творници 60 машина за летење.

Неваљалац остаје неваљалац.

— На »Заставине« нападаје против дра Малешевића. —

Орган познатих политичких пропалица и издајица, „Застава“, никако не ће да остави на миру дра Стевана Малешевића, фискала Матице Српске. Удружило се неваљалство „Заставино“ са потајном злобом некојих „неутралних“ филистара те настоје, да дискредитирају дра Стевана Малешевића у очима српског народа. И ми се не бисмо осврталн на пакосне нападаје „Заставине“ против дра Малешевића, — јер за »Заставу« одавна вреди она позната народна, на кога човек не треба да се обазире. Не бисмо се осврталн на „Заставине“ клевете против дра Стевана Малешевића, јер „Застава“ заступа један организам, који **труне,** који је сав гангренозан, а у такав организам не би требало дирати, јер онда још јаче заудара. Али има на жалост људи ван „Заставине“ отровне периферије, који мисле, да „Застава“ доноси оне гнусобе зато, што јој је Матица Српска на срцу. Због тих најивчина морамо да дохватимо опет човека „историјског ножа“ и да му — ма да нам је та работа одвратна — здеремо и оном приликом образину с лица.

У 137. чланку свом а у серији бљутавих чланака „Шта је ново?“, које осим писца им и слагача нико не чита, стари грешник се хвали, **како му је неко** (он „не зна“, ко је то, али му вели: хвала!) послао 199. број „Браника“ од г. 1904., у ком је извештај о оној Матичиној скупштини, у којој је др. Малешевић говорио „о идеалима“. Уједно цитира тај део извештаја.

„Заставин“ гњаватор каже, да „не зна“, ко му је тај број „Браника“ послао. Но њему није веровати, „млијеко је да рече бијело“. Зна он врло добро, **ко** му је то послао, да употреби као оружје против дра Малешевића, али знамо **и ми** ту тицу из трња, знамо његину **беспримерну** пакост против наших првих људи. Но то је овде споредно.

Кад смо казали, да је **лаж,** што „Застава“ говори о неким „идеалима“, мислили смо ту „Заставино“ тумачење тих идеала; наиме да др. Малешевић није онако говорио о идеалима, како је то написао онај измећар у „Застави“. Кад је др. Малешевић у Матичиној скупштини од г. 1904. после свога избора држао онај говор, из кога данас цитира човек страшне прошлости, он је свакако то имао на уму, **да ће чувати Матицу Српску од радикалских пацова, да се не увуку у Матицу и да и њу не разједу, као што су разјели толике српске установе;** др. Малешевић је даље под тим идеалима могао само то имати на уму, да у свакој прилици чува Матицу Српску од напасти, која јој највише прети баш од таквих незваних бранилаца, какав је писац 137. гњаваторског чланка у »Застави«. А да је др. Малешевић само тако мислио, а не друкче, доказује сама „Застава“ оним цитатом, који се свршава речима: ».... у колико то у сферу **правну и позитивних закона** засеца.« Дакле: у колико спада у позив **фискала** друштвеног.

Ето, на **такове** идеале је могао мислити др. Малешевић, кад је захвалио Матичарима на избору. Да, али „идеале“ тумачи стари „Заставин“ грешник друкче, кад се тиче — дра Стевана Малешевића. Злогласни »Заставин« писац би хтео, да др. Малешевић не само **удише,** него и да **једе** ваздух; онда би он одржао „идеале“!

Беспримерна је дрскост, којом Јаков Нечастиви тражи од других, да се држе »идеала« и да живе од ваздуха.

А да видимо радикалске „идеалисте“, који хоће поштеним људима да проповедају морал, идеализам и поштење!

Они исти радикали, који су и сада тако проговорили на уста свога вође, укинули су после злогласнога »мајскога« сабора место П. тајника саборског одбора бајаги ради штедње, па су то место одмах после тога опет створили, само под другим именом и с масном платом, и дали га једном радикалчету. Но нису се ту зауставили. Осим тога су код фондова направили кијамет места са двоструком платом те све подавали својим пришипетљама. Не питају ти „штедљиви“ радикали, има ли за све то особље и посла, главно је, да њихове креатуре вуку добру плату из народног добра.

А шта да кажемо за радикалско газдовање с патријаршијским интеркаларом? Некоји српски листови су недавно изнели, да један члан радикалског саборског одбора **није обрачунао са 40.000 К** интеркаларног новца и на то је Раухов измећар у „Застави“ одговорио — простачком грдњом. О самој ствари ни беле!

Хоћемо ли и то спомињати, како разни радикалски трбушари беру огромне дијурне са српских манастира, које су предали на милост и немилост државној влади? Доћи ће време, и оно није далеко, кад ће изићи на видело сав „морал“ радикалски. Радикали су преко главе прљави и још њихов вођа има дрскости, да клевета и напада поштена човека, који није Матицу Српску ничим оштетио, кад је тражио, да осигура себе и своју супругу у старости и немоћи. **Др. Стеван Малешевић** је оседео, а није стекао никаква **иметка,** он је данас **сиромах човек** не зато, што је ваљда неспособан адвокат (као што су неспособни радикалски адвокати и адвокатчићи), него зато, што је он интересе своје канцеларије стављао у други ред, а увек народне интересе у **први** ред.

Да, али радикалски пакосници би све да себи приграбе. И Матицу Српску. Јесте, али ту им смета енергија дра Стевана Малешевића, и зато та заставашка клика, која добро покрива пред телићима разна „дјејанија“ радикалских фишкала, хоће да клеветама отера дра Малешевића од Матице Српске.

Не чудимо се радикалима. Та **они су гладни,** прегладни на народно добро. Ено их, где зијају као нилски крокодили и на Матичине фондове које за сада од тих изелица још чувају свесни Срби. Радикалским фишкалима нису довољни српски народни и други фондови, толике црквене општине, него су и манастирску уредбу створили за то, да буде што више **дијурни** и да се за оног вршачког адвоката, што је кажњен због кривоклетства, створи **нов фишкалат** са **8000 К** плате и масним дохотцима, а уз њега ће бити опет читав штаб писара и писарчића обојега пола (као и код народних фондова), а **све ће то плаћати српски народ,** односно манастири српски.

Тако се радикали гоје на народном добру. И то је **право** онима, што седе у запећку па оданде гледају, како се сав поштен

српски свет бори против тих изелица народних: против радикала! Али кад један човек — наравно, нерадикал, — који је цео свој век провео у борби за српски народ, који је због тога остао сиромах, зашто, да му се бар мировина осигура и кад ће он за све време, које му се урачуна, уплатити у мировински фонд, — е, онда се и ти запећњаци промешкоље и пројуначе те секундирају човеку „историјског ножа“.

То је оно, што је у целој овој ствари најодвратније, и што нисмо могли очутати. Не би ни онај несретник, што у »Застави« већ по 137-ми пут гњави својим »новостима«, био тако дрзак, да нема тих запећњака.

Сав поштен српски свет од Будима чак до Црне Горе зна врло добро, ко је и какав је онај, што тобоже брани Матицу Српску у »Застави«. Зна тај поштен српски свет, да ми морамо да бранимо Матицу Српску од **радикалских пацова**, који су се ужасно накотили па би и у Матицу да продру, да је позобају. И **ми ћемо даље бранити и одбранити Матицу Српску од тих радикалских пацова**, а **онај** неваљалац у „Застави“ слободно нека клевеће и даље, јер он друго и не зна.

Јер: Неваљалац остаје неваљалац!

НОВИЈЕ.

Мелиља, 8. септембра. Прексиноћ се чула јака паљба из пушака од племена Бени-Сикара амо. Говори се, да су међу тим племеном, које је за то, да се настави рат, и оним племенима, која хоће да се предаду, избила непријатељства.

ТЕЛЕГРАМИ
уредништву »БРАНИКА«.

Криза у Угарској.

Будимпешта, 9. септембра. „Буд. Хирлап“ доноси по свој прилици од грофа Андрашија инспирирано обавештење, да се положај ни у којем правцу није побољшао. Ни Векерле ни Кошут не ће одобрити велике трошкове за војску и флоту, ако не добију велике уступке за Мађаре. Супрот претераним захтевима — вели »Б. Х.“ — морамо ми протурити знатне нацијоналне уступке. (И онда бечки захтеви не ће бити „претерани“? — Ур. „Бр.“)

„Аз Ујшаг“ јавља, е је Апоњи рекао, да у суботу предстоји велики обрт у Бечу, где ће попустити.

Босански устав.

Беч, 9. септембра. Министар Буријан рекао је депутацији босанских католичких свештеника, да је осигурано њихово пасивно право избора.

Чешки сабор.

Праг, 9. септембра. Чешки земаљски сабор састао се у пленарну седницу. Чеси одбијају све претеране немачке захтеве. Ако до петка не буде погодбе, сабор ће бити закључен.

Тријумф дра Кука.

Њујорк, 9. септембра. Дра Кука су путем кроз Бруклин бурно поздрављали. На слволуку био је натпис: „Верујемо Ти!“ Кук није хтео ништа да каже о Перијеву држању. „Моји тачни податци“ — рече — „доказаће, да сам допро до северног пола.“

† Пуковник Фабрицијус.

Будимпешта, 9. ссптембра. Пуковник Виктор Фабрицијус умро је. (Домобрански пуковник овај као заповедник 1. домобранског пука је бајонетима растерао угарски сабор за време мађарског „народног отпора“. — Ур. „Бр.“)

Борба око Мелиље.

Мелиља, 9. септембра. Шпањолци су заробили најзнаменитијег кабилског вођу Мизијана. Борба је данас настављена.

Једна ситна крупница.

У 192. бр. „Заставе“ вођа овдашњих радикала послао је белешку о „радикалској победи“. У тој белешци нападнут сам ја. Др. Јован Радивојчев пише, да сам ја радио на „братској љубави“. Држим, да за то не заслужујем презрење и омаловажење. Јесам, радио сам! Приликом последњих избора у политичкој општини ја сам ишао да мирим узрујане страсти, а у том сам успео, јер су се с тим сложили баш они, које је још онда др. Радивојчев нападао, што хоће слогу. При последњем избору трећине црквених скупштинара опет сам тражио слогу и успео сам, јер је моја листа продрла и против воље дра Радивојчева, и то са огромном већином. За што је сада ова листа пропала, то врло добро зна Радивојчев. Од преко **осам стотина** гласова добила је његова листа преко **деведесет**, али и наша; разлика је била у два до пет гласова, како чујем. Но на страну то. Зар је то источно питање по нас? Та ја уверавам г. Радивојчева, да ти људи, које он назива својима, и мене цене и поред његова одрђивања!

Но имам ово да кажем: радујем се, што сам увек радио на слози. То би још више приличило дру Радивојчеву. Пастир треба да долази међу стадо са гранчицом мира, а не са буџом, да нас развитла! Ја увек стојим на расположењу сваком, ал' тражим, да буде искрен, па да сваком кажемо, што имамо.

Оволико за сада на изазивање овог „духовног оца“.

У **Турији**, на Малу Госпојину 1909. године.

Јован З. Медурић.

Управник: **Др. Мих. Полит-Десанчић.**
Одговорни уредник: **Јанко Перић**

ОГЛАСИ.

Књижара за српску и страну литературу
ГЕЦЕ КОНА — БЕОГРАД
потребује једног
МЛАЂЕГ ПОМОЋНИКА
са лепим рукописом, а који, поред матерњег, влада и немачким језиком.
Ступити може одмах. 402 3-3

ИЗВАНРЕДНЕ НОВОСТИ,
за јесењу сезону
сваки дан стижу и сва роба
У МУШКОЈ И ЖЕНСКОЈ МОДИ
ће се са врло сниженим и утврђеним ценама продавати.
Изволите једну пробу правити ради уверења С особитим поштовањем
С. КОВАЧ »код РОДЕ«
НОВИ САД, улица Лауша Кошута бр. 25.
332 12-100 ТЕЛЕФОН БРОЈ 255.

ПРОМЕСЕ
4% потиско-сегединских срећака
ГЛАВНИ ЗГОДИТАК
К 180. 000.—
5 згодитака по К 2000.—
4394 згодитка по К 240.—
жребање 1. октобра о. г.
366 **ЦЕНА К 7·—**
издаје
МЕЊАЧНИЦА
ЦЕНТРАЛНОГ КРЕДИТНОГ ЗАВОДА
у Новом Саду.

*) Поштом шаљемо промесе само кад анм се унапред пошаље новац са 35 пот. за поштарину.

За моју стакларску радњу требам једнога
МЛАЂЕГ ПОМОЋНИКА.
Ступање одмах.
Тоша Алабурић
410 1—3 Нови Сад.

50 Круна дневне зараде.
За продају једног практичног артикла за употребу траже се агенти.
Како се предујмови не ће давати, а за мустре се тражи кауција, нека се пријаве само такови људи, који пристојно хоће да раде
KENNEDI, Rákoczy Ferencz út 33.
408 1—1 **Ujvidék.**

НОВО ОТВОРЕНА КРОЈАЧКА РАДЊА
ПАДЕЈСКИ и ТАТАЛОВИЋ
БУДИМПЕШТА
(Irányi u. 2—4)
лиферују (франко-паковање са реклам-чивилуком за хаљине)
1 Сако одело . . . К 70—80
1 Врс капут . . . „ 70—80
1 Зимски капут . . „ 70—80
Све од правог енглеског штофа.
Посао прве врсте. 136 6—104
За наш штоф израду гарантујемо.

ШПЕЦЕРАЈСКА И МАНУФАКТУРНА РАДЊА
Стевана П. Крецула
у ЗЕМУНУ,
потребује
два помоћника,
који говоре српски, немачки и мађарски. 406 2-3
Ступити би могли и одмах.

Падавица! Ко пати од падавице, грчева и од других живчаних наступа, нека пише писмено, а може се добити бесплатно и франко од привилег. Лабудове лекарнице у Франкфурту на 396 4—52 Мајни.

Објава.

Долепотписани овим јављам, да ћу 26-ог септембра т. г. по р. к. после подне у 2 сата на лицу места, т. ј. на салашу Илије Јанковића у хатару Бачфелдварском издавати цео салаш под аренду на јавној дражби за идућу економску годину.

Ко жели у дражби учествовати, мора бар 1000 круна капаре положити, а досталац мора целу аренду за 8 дана у готовом исплатити.

Салаш износи 77 $\frac{1564}{1600}$ јутара или 56 $\frac{1564}{2200}$ ланаца а лицитираће се по ланцу.

Нови Сад, 20. септембра 1909. године.

Др. Стева Адамовић
адвокат,
као куратор стечајне масе
409 1-1 **Илије Јанковића.**

Хотел „БЕЛА ЛАЂА“
ЂУРЕ ЗУРКОВИЋА Нови Сад,
модерно са свима удобностима удешен, најподесније место за састанке странаца, са изврсном кујном и најбољим пићем.
Точи прастаро
181-150 (urquell) **ПИЛЗАНСКО ПИВО.**
Овде се може јефтино добити један полован **Ландауер.**

ОБЈАВА.
Част ми је са овим до повољног знања ставити, да сам отварио
ПИВНИЦУ „ГАМБРИНУС“
код »ГВОЗДЕНОГ ЧОВЕКА« **У НОВОМ САДУ.**
Пиво точим из чувене **ЧЕШКЕ ПИВАРЕ.** Јело и пиће изврсно, послуга тачна и брза. Као син Стеве Димитријевића, опште познатог „ПИШТЕ БАЧИ“, бившег гостионичара код „БЕЛЕ ЛАЂЕ“, молим за многобројну посету.
Са поштовањем
373 5-12 **ИВАН ДИМИТРИЈЕВИЋ**, ресторатер.

СЛАНО КУПАТИЛО
У СТ. СЛАНКАМЕНУ
отворено од 1. маја до 1. октобра.
Има **40 елегантно намештених соба** са ценом од 1 К до 4 Круна;
лепу пространу **новосаграђену рестаурацију** са добрим јелом и пићем;
стална музика, која трипут дневно свира.
Ближа извешћа даје
Штедионица у Ст. Пазови.
669 82-100

Власник и издавалац: деоничарско друштво »Браник«.
Штампарија деоничарског друштва »Браника«.